

DE BEHANDELING VAN PSYCHOPATHEN IN DENEMARKEN

DOOR

D. WIERSMA.

De behandeling van psychopathen in Denemarken verkeert nog in een beginstadium. Ze steunt op de wet op de bescherming tegen psychopathen, die sinds 1925 van kracht is, maar die alleen geldt met betrekking tot agressieve delicten (sexuele misdrijven, brandstichting, moord, mishandeling etc.), terwijl eigendomsdelicten nog steeds volgens de gewone bepalingen van het Wetboek van Strafrecht moeten worden berecht. Aanleiding tot het tot stand brengen van deze psychopathenwet was het groote aantal sexuele misdrijven, vooral gepleegd met kinderen, dat omstreeks 1925 in de omgeving van Kopenhagen bekend werd. Men heeft toen onmiddellijk een voorziening willen treffen met betrekking tot de agressieve delicten. Het ligt echter in de bedoeling bij de algeheele herziening van het Wetboek van Strafrecht, die in voorbereiding is, ook ten aanzien van eigendomsdelicten soortgelijke regelingen te treffen.

De Deensche wet gaat uit van het principe, dat de psychopaat bij eenigszins duidelijk verminderde toerekeningsvatbaarheid niet gestraft behoort te worden, maar om de maatschappij tegen hem te beschermen, moet worden geïnterneerd in een speciale inrichting. Een combinatie van straf en interneering is dan ook in Denemarken uitgesloten; de interneering draagt niet het karakter van een straf, maar geheel van een geneeskundigen maatregel in het belang van maatschappij en delinquent beide en ze kan dan ook nooit worden toegepast zonder psychiatrisch advies. Wanneer door de daartoe in het leven geroepen commissie een rapport ten gunste van interneering is uitgebracht, kan de rechter, die het misdrijf in quaestie behandelt, daartoe overgaan, doch hij blijft vrij in zijn beslissing. Bij het vonnis wordt tevens een curator aangewezen, die de belangen van den psychopaat gedurende zijn interneering zal hebben te behartigen. Oorspronkelijk was het de bedoeling, daartoe steeds een lid van de naaste familie te bestemmen, maar daar onder deze familieleden slechts zelden mensen van voldoende bekwaamheden, beschaving en prestige bleken te kunnen worden gevonden, wordt

de functie van curator in de praktijk meestal aan leden van een reclasseeringsvereniging of van het Leger des Heils opgedragen. De interneering geschiedt steeds voor onbepaalden tijd, ontslag uit de inrichting kan slechts plaats hebben bij rechterlijk vonnis; een psychiatrisch rapport is ook nu weer vereischt. Natuurlijk kan de rechter tot ontslag overgaan, wanneer het gevaar voor de gemeenschap geweken geacht wordt, maar bovendien hebben de psychopaat en zijn curator te allen tijde het recht een ontslagaanvraag tot den rechter te richten, die dan verplicht is deze te behandelen. Het ontslag kan volgens de wet definitief of voorwaardelijk zijn. In de praktijk is het steeds voorwaardelijk, n.l. met de bepaling, dat zoodra de psychopaat weer iets doet, waaruit zijn gevaarlijkheid voor de gemeenschap blijkt, hij weer onmiddellijk zonder vorm van proces kan worden geïnterneerd. Deze gevaarlijkheid kan slechts blijken uit een hernieuwd agressief delict of uit een poging daartoe. Begaat een voorwaardelijk ontslagen psychopaat een eigendomsdelict, dan wordt dit gewoon volgens het wetboek van strafrecht berecht.

Voor de opneming van psychopathen ten aanzien van wie tot interneering besloten is, komen een vijftal inrichtingen in aanmerking, waarvan er evenwel slechts een uitsluitend voor dit doel wordt gebruikt.

1. Dit is Sundholm te Kopenhagen, dat slechts voor de interneering van mannelijke psychopathen, die sexueele misdrijven hebben begaan, wordt gebruikt. Het heeft 25 plaatsen; dezen zomer waren daarvan 20 bezet.

Het regime, dat op Sundholm heerscht, heeft niets van dat van een gevangenis. Art. 3 van het reglement, dat de behandeling regelt, brengt dan ook uitdrukkelijk in herinnering, „dat de interneering geen straf-, maar een veiligheidsmaatregel is en dat er naar gestreefd moet worden, de opgenomenen zoo dragelijke omstandigheden te verschaffen, als de veiligheid en het handhaven van rust en orde in de inrichting toelaten”. Bij zijn opneming in de inrichting wordt de psychopaat eerst in een opnemingscel gebracht, waar hij gedurende hoogstens 2 dagen verblijf houdt, om gebaad, gekleed en geneeskundig onderzocht te worden, terwijl hij met de regels van het huis wordt op de hoogte gesteld. Daarna wordt hij overgebracht in de eigenlijke interneeringsinrichting. Hem wordt voor den nacht en voor die uren van den dag, die niet aan arbeid, recreatie of maaltijden worden besteed, een afzonderlijk kamertje aangewezen, waarin een bed, een stoel, een tafel, een kast aanwezig zijn en dat hij naar eigen smaak met platen of snuisterijen mag gezellig maken. Art. 11 van de huisorde bepaalt, dat het „den opgenomenen volstrekt verboden is, zich te bevinden in een ander van de afzonderlijke vertrekjes, dan dat, hetwelk ieder der opgenomenen afzonderlijk is aangewezen”.

Daar in de gemeenschappelijke vertrekken steeds toezicht wordt gehouden door het verplegend personeel, dat geheel uit gediplomeerde krankzinnigenverplegers bestaat, wordt op deze wijze bereikt, dat nooit twee verpleegden met elkander alleen zijn, wat bij sexueele psychopathen tot ongewenschte gevolgen zou kunnen leiden. Aan den anderen kant wordt de gelegenheid eens heelemaal alleen te zijn den verpleegden niet onthouden. Om 6 uur moeten alle verpleegden opstaan en hoogstens een uur later gereed zijn met hun toilet en het in orde brengen van bed en slaapkamer. Van 7½ uur tot 12 uur en van 13½ uur tot 17 uur is de officiële arbeidstijd. Verplichting tot werken bestaat evenwel niet. De verpleegden hebben het recht zichzelf werk te verschaffen. Zij kunnen dus in hun beroep werkzaam blijven, indien de werkzaamheden van dien aard zijn, dat zij ook in de inrichting kunnen worden uitgevoerd. Tot nu toe heeft slechts één verpleegde, een meubelmaker, van dit recht gebruik gemaakt. Geregeld is hij bezig met het herstellen van oude meubels voor particulieren. De opbrengst van dezen eigen arbeid komt den verpleegde geheel ten goede. Voor de overige verpleegden worden in de inrichting werkzaamheden georganiseerd: weven, kartonwerk etc. Hiervoor wordt hun in verband met hun arbeidspraestatie een loon toegekend. De verpleegden, die om gezondheidsredenen niet kunnen werken, kunnen in het genot van een zakgeld worden gesteld. Opbrengst van eigen werk, loon en zakgeld evenwel worden niet den verpleegde, die niet in het bezit van contant geld mag zijn, ter hand gesteld, maar door de leiding van het gesticht beheerd. In overleg met den directeur kunnen er platen en snuisterijen voor de kamer van den verpleegde, etenswaren en allerlei voorwerpen, die de verpleegde wenscht te bezitten, bijv. boeken e. d. voor worden gekocht. Richt de laatste bij eventueel agressief optreden schade aan, dan wordt deze op zijn kosten uit zijn tegoed hersteld. De maaltijden en de recreatie-uren vinden plaats in gemeenschappelijke vertrekken. Radio, schaakspelen en andere ontspanningsmiddelen zijn in de inrichting aanwezig. Gedurende den recreatietijd is rooken toegestaan. De verpleegden hebben het recht boeken en tijdschriften uit de bibliotheek van de inrichting te leenen. De kleeding wordt zooveel mogelijk geïndividualiseerd en bestaat 's zomers vooral uit nette wit linnen pakken, 's winters uit dikkere kledij.

De leiding der inrichting berust bij den inspecteur van de gemeentelijke werkinrichting te Kopenhagen, waarin als een afzonderlijke afdeling de psychopatheninrichting is gevestigd. Deze wordt op staatskosten door de gemeente beheerd. Alle correspondentie der verpleegden, behalve die met hun curator, wordt door dezen inspecteur gelezen en eventueel verboden. Een psychiater is slechts met de geneeskundige observatie belast, de eigenlijke omgang met de opgenomenen is hem evenwel niet opgedragen. Ook straffen voor ver-

grijpen tegen de orde, die o.a. bestaan in het inhouden van de beschikking over het tegoed of inhouden van loon of zakgeld, uitsluiting van gunsten of opsluiten in een cel, worden door den inspecteur toegepast. De medische behandeling bestaat in psychotherapie. Psychoanalyse wordt niet toegepast, de therapie bestaat voornamelijk in het doen terugkeeren van het zelfvertrouwen der verpleegden. Over de resultaten was men tamelijk tevreden. Toch konden tot nu toe niet meer dan twee psychopathen voorwaardelijk worden ontslagen, van wie slechts één zich tot nu toe had staande gehouden (een exhibitionist), de ander (ontucht met jongens) was wegens recidief zonder vorm van proces weer opgenomen. Twee verpleegden waren sinds de opening van de inrichting aan intercurrente ziekten overleden, zoodat met inbegrip van de 20 aanwezige patiënten in het geheel 23 personen in de inrichting waren opgenomen sinds 1925. Aan psychiatrisch onderzoek wordt weinig, aan experimenteel psychologisch onderzoek in het geheel niet gedaan.

Het hier gevolgde systeem bezit m.i. eenige zeer belangrijke voordeelen, maar ook niet minder belangrijke nadeelen. De voordeelen bestaan in:

1. De afzonderlijke vertrekken, die aan elk der verpleegden worden afgestaan.
2. De groote mate van vrijheid, die de verpleegden genieten.
3. De verpleging door geschoold personeel, dat de krankzinnigenverpleging en dus den omgang met psychisch abnormale personen door en door kent.

De nadeelen daarentegen meen ik te zien in:

1. Het ontbreken van de verplichting tot arbeid. Deze kan gemakkelijk leiden tot ontevreden stemming, het te bed blijven liggen gedurende groote gedeelten van den dag, etc.
2. Het ontbreken van een geheel geneeskundige leiding. Het toezicht op de correspondentie, de dagelijksche omgang met de verpleegden behoorde aan een psychiater te zijn toevertrouwd.
3. Het ontbreken van elke gelegenheid tot experimenteel-psychologisch onderzoek. De gegevens, waarover de psychiater zou kunnen beschikken, indien de beide laatste punten anders waren geregeld, zouden ook voor de behandeling ongetwijfeld waardevol blijken te zijn. De resultaten, die deze tot nog toe afgeworpen heeft, bewijzen niet, dat elke verbetering daarvan als onnoodig — maar evenmin, dat deze als onmogelijk zou mogen worden gequalificeerd. En wanneer de psychiater de gegevens, die de correspondentie kan verstrekken en die uit het gedrag van de patiënten gedurende den arbeid en de recreatie zijn op te maken te zijner beschikking heeft, dan zijn daaruit belangrijke conclusies ten aanzien van zijn temperament, intellect en karakter te trekken. Uit de mate van samenhang in de geschriften kan b.v. veel over de secundaire functie, uit den zins-

bouw over het intellect, uit de mate van doorzettendheid bij den arbeid belangrijke conclusies aangaande de activiteit en uit de voorkeur, die de patiënten aan den dag leggen voor bepaalde recreatie-bezigheden, veel omtrent hun neigingen worden opgemaakt. Dat dit alles niet alleen in verband met de algemeene beoordeeling van de persoonlijkheid, maar ook voor de in te stellen behandeling van zeer veel gewicht kan zijn, behoeft wel nauwelijks verder betoog. Toch wil ik niet nalaten met een enkel woord te wijzen op de mogelijkheid door middel van experimenteel onderzoek deze gegevens aan te vullen niet alleen, maar ze ook dienstbaar te maken aan het uitkiezen van de meest geschikte bezigheid voor den patiënt in quaestie.

II. Geheel anders is de geest, die in de versterkte afdeeling van Sinds-sygehospitalet Nyköbing Sjælland, waar behalve crimineele krankzinnigen ook misdadige psychopathen kunnen worden geïnterneerd, heerscht. De directeur van het krankzinnigengesticht, Dr. Krarup, is tevens hoofd van deze afdeeling, die dus wel geheel onder geneeskundige leiding staat. Deze beveiligingsinrichting is — volgens het reglement (art. 2) — „bestemd voor de opneming van krankzinnige of zwakzinnige mannen, omtrent wie naar aanleiding van begane wetsovertredingen, hetzij bij vonnis, hetzij bij administratief besluit bepaald wordt, dat er ten aanzien van hen veiligheidsmaatregelen moeten worden getroffen. Er worden echter slechts personen opgenomen, die door het ministerie van justitie in overeenstemming met een door den gezondheidsraad afgelegde verklaring daartoe geschikt worden geacht”. Deze bepaling geldt reeds vanaf 1913; sedert 1925 evenwel kunnen ook gevaarlijke psychopathen in de beveiligingsinrichtingen worden gebracht. De inrichting moet den patiënten een ziekenhuisbehandeling, de maatschappij evenwel een zoodanige veiligheid waarborgen, alsof de patiënten in een gevangenis waren ondergebracht. Een uitgebreide instructie voor het verplegend personeel, dat uit speciaal uitgezochte gediplomeerde krankzinnigenverplegers bestaat, stelt daarom allerlei veiligheidsmaatregelen vast, om te verhinderen, dat de verpleegden ook maar een oogenblik zonder toezicht zouden zijn, zich de beschikking over werktuigen, wapenen of vuur (rooken is niet toegestaan) zouden verschaffen, of plannen tot ontvluchten zouden kunnen beramen.

Deze versterkte afdeeling, die een onderdeel vormt van een krankzinnigengesticht met 900 plaatsen, biedt gelegenheid $\pm$ 50 gevaarlijke crimineelen op te nemen. Dezen zomer waren er 44 patiënten, van wie er 27 lijdende waren aan duidelijk omschreven psychosen (schizofrenie, paranoia, epilepsie, alcoholpsychosen en manisch-depressieve psychose) en 7 wegens imbeciliteit waren opgenomen, terwijl slechts 10 als eigenlijke psychopathen konden worden beschouwd.

Te Nykøbing worden de patiënten voor den nacht in kamers van 1—4 personen ondergebracht, waar zij in gewone ledikanten slapen onder voortdurend toezicht van een wandelwacht buiten de kamers. Vergunning tot het aanbrengen van eenige versiering of verfraaiing van deze kamers verkrijgen de verpleegden niet. De maaltijden, de recreatie en de arbeid vinden in gemeenschappelijke zalen plaats, waar ook een zeer streng regime heerscht, de eenige vrijheid ongeveer, die den patiënten is toegestaan, is onderling gesprek. Verplichting tot werken bestaat evenwel ook in dit gesticht niet. De slechte gevolgen daarvan, bestaande in het voortdurend in ledigheid omhangen of voor het grootste gedeelte van den dag in bed liggen der patiënten, doen zich dan ook reeds bij een oppervlakkige kennismaking duidelijk gevoelen. Weliswaar valt volgens het reglement aan het verplegend personeel de taak ten deel den verpleegden belangstelling voor het werk bij te brengen, doch de verplegers zijn zelf zeer weinig in den arbeid geschoold, zoodat er van een krachtige, laat staan bezielende leiding hunnerzijds weinig kan worden verwacht.

De geheele leiding berust bij den medicus, directeur van het krankzinnigengesticht. Hij leidt het onderzoek, de observatie — waarbij hij ook over de correspondentie der verpleegden de beschikking heeft — en de behandeling, waarin aan de psychotherapie slechts een zeer bescheiden rol is toebedeeld. In den loop der jaren is een niet onaanzienlijk aantal verpleegden wegens belangrijke verbetering weder ontslagen, onder hen 11 psychopathen. Een belangrijk motief voor dit dikwijls verleenen van ontslag zal evenwel wel gelegen zijn in de slechte ervaringen, die de directeur van de combinatie van krankzinnigen en psychopathen in dezelfde inrichting heeft opgedaan. De psychopathen toch stoken de andere patiënten stelselmatig op en bederven den geest onder hen. De directie van het gesticht staat daarom op het standpunt, dat zij zooveel mogelijk moeten worden verwijderd en zoo weinig mogelijk opgenomen. Deze opneming geschiedt ook hier weer niet dan na een advies in deze richting van de psychiatrische commissie, doch bovendien wordt het advies van den gezondheidsraad — die veel waarde hecht aan de meening van den psychiater-directeur — ingewonnen. De laatste nu probeert de opneming van psychopathen zooveel mogelijk tegen te gaan, wat nog al eens tot meningsverschil met het ministerie van justitie schijnt aanleiding te geven.

Vele voordeelen bezit deze wijze van interneering der psychopathen niet. Als zoodanig zou ik slechts willen noemen:

1. De geheel geneeskundige leiding, waarvan de voordeelen reeds besproken zijn.
2. De verpleging door geschoolde krankzinnigenverplegers.
3. Het onderbrengen van de patiënten in kleine vertrekken,

waardoor het mogelijk wordt, hen in gewone bedden te laten slapen en de slaapkamer een zoo weinig mogelijk gevangenisachtig aanzien te geven.

Belangrijke nadeelen zijn evenwel gelegen in de volgende punten:

1. De combinatie van krankzinnigen en psychopathen, die, zooals boven reeds werd vermeld, ook den Deenschen deskundigen zeer slecht bevalt, door den slechten geest, dien de laatsten onder de eersten kweeken.

2. Het ontbreken van de verplichting tot arbeid, die evenals op Sundholm tot omhangen, te bed liggen en het onderhouden van slechte stemmingen moet leiden.

3. Het niet in den arbeid geschoold zijn van het verplegend personeel. Om van de verplegers aan den eenen kant doeltreffende leiding der onder hen werkende psychopathen, aan den anderen kant echter waardevolle observatie der verpleegden te kunnen verwachten, moeten zij zelf in den arbeid, dien zij hebben te leiden, behoorlijk thuis zijn.

4. Het ontbreken van de gelegenheid tot experimenteel en karakterologisch onderzoek. Zooals bekend is, kan ons het experiment zeer veel omtrent de persoonlijkheid van den onderzochte leeren en dat wel zoowel direct als indirect. Directe methodes zijn uitgedacht, om van de temperamentseigenschappen de secundaire functie te bepalen, om verschillende zijden van het intellect: geheugen, oordeel, phantasie nauwkeurig vast te stellen en om bepaalde bewustzijns toestanden, als den bewustzijnsgraad, den bewustzijnsomvang, die in de psychopathologie van groote beteekenis zijn, te onderzoeken. Maar niet minder belangwekkend zijn de gegevens, die indirect uit het gedrag van den patiënt tijdens het onderzoek kunnen worden afgeleid. Uit de geneigdheid om een opdracht tijdens het onderzoek gegeven, die den proefpersoon eenige moeilijkheden bereidt, dadelijk op te geven of in tegendeel juist nu — daardoor geprikkeld — een oplossing te willen zoeken, kunnen wij een inzicht verkrijgen in de activiteit van den patiënt. Uit zijn gelaatsuitdrukking en uit de wijze, waarop hij op het onderzoek door woord of gebaar reageert, kunnen wij ons een oordeel vormen over zijn emotionaliteit. Dit, wat de temperamentseigenschappen aangaat; wat betreft het karakter, wil ik slechts wijzen op de associatieproef, waarbij uit de reactiewoorden en -tijden dikwijls zeer fraai kan worden geconcludeerd, welke soort motieffoorstellingen bij den patiënt een belangrijke rol spelen. Wanneer deze gegevens met de resultaten van een uitgebreide karakterologische anamnese worden gecombineerd, wordt de persoonlijkheid van den verpleegde van verschillende kanten zoo duidelijk belicht, dat de conclusies omtrent diagnose, prognose en behandeling veel beter zijn te trekken. Het ontbreken van de moge-

lijkheid deze onderzoeken in de Deensche psychopatheninrichtingen te verrichten, moet daarom naar mijne meening als een ernstig nadeel worden aangemerkt.

III. Van veel minder belang voor de behandeling van crimineele psychopathen zijn de overigens buitengemeen fraaie en bewonderenswaardige inrichtingen van Prof. *Keller* te Brejninge en op de eilanden Livö en Sprogö. Zij dienen nl. in hoofdzaak voor de behandeling van intellectueel minderwaardige individuen: debielen, imbecielen, idioten van alle graden, die over het algemeen op verzoek van familieleden worden opgenomen, soms ook wel wegens onmaatschappelijk gedrag van regeeringswege er heen worden gezonden. Een enkele maal is wel eens een intellectueel volwaardige psychopaat opgenomen geweest, doch deze gaf dan aanstonds door opruiing en aanhitsing der suggestibele debielen aanleiding tot het ontstaan van dergelijke misstanden, als waar men te Nyköbing over klaagde. Alle drie inrichtingen hooren bij elkaar; die te Brejninge is de centrale stichting en biedt plaats aan meer dan 200 achterlijken: mannen, vrouwen en kinderen, die een zeer groote vrijheid genieten. Buiten de werkuren — de arbeid is hier verplicht — mogen de mannen en kinderen zich vrij naar het dorp begeven, de vrouwen genieten — met het oog op de mogelijkheid van prostitutie — dit voorrecht niet, maar worden toch ook zooveel mogelijk vrijgelaten. Dit heeft natuurlijk ten gevolge, dat steeds enkele verpleegden niet te Brejninge kunnen blijven, daar zij telkens weer uit de inrichting wegloopen. Zulke niet vast te houden mannen worden op Livö, de vrouwen op Sprogö geïnterneerd. De ontsnapping van deze eilanden is in den zomer vrij wel onmogelijk. In den winter zijn van uit Livö nog wel eens enkele mannen over de bevroren Lim Fjærd ontweken. Dat onder de beide laatste categorieën talrijke sexueele afwijkingen en onder de vrouwen bovendien vele vroegere prostituées voorkomen, ligt voor de hand. Overal is er naar gestreefd het den verpleegden zoo prettig mogelijk te maken en ze zoo nuttig mogelijk bezig te houden. Te Brejninge worden zij in drie groepen verdeeld: de laagst en de hoogstaanden worden in afzonderlijke gebouwen ondergebracht. Voor de kinderen is er een school, waar de licht debielen een behoorlijke opleiding kunnen ontvangen; de laagststaande imbecielen en de idioten worden slechts met zeer eenvoudig handwerk beziggehouden. Een onderzoek volgens de schaal van Binet—Simon, waarvoor Prof. Keller tezamen met zijn assistent een serie parallel-tests heeft uitgewerkt, wordt geregeld verricht, om de groep, waarin nieuw aangekomen jeugdige patiënten thuis behooren, te bepalen. Door middel van de school, van opvoeding door zeer toegewijd en kundig verplegend personeel en door geregelde arbeid wordt getracht, plaatsing in de maatschappij weder mogelijk te maken, hetgeen ook inderdaad voor

de vertegenwoordigers der hoogste categorieën niet zoo zelden gelukt. De lagere imbecielen en idioten blijven voor een groot deel gedurende hun geheele leven in de inrichting, waaraan een aparte behuizing voor ouden van dagen, die vrijwel tot geen arbeid meer in staat zijn, is verbonden.

Grooter zijn de moeilijkheden, welke de verpleegden, die wegens herhaalde ontvluchtingspogingen op Livö en Sprogö geplaatst moesten worden, bereiden. Ofschoon ook bij hen intellectsdefecten de hoofdoorzaak vormen van hun maatschappelijke minderwaardigheid, worden toch ook uit den aard der zaak psychopathische karaktereigenaardigheden in tamelijk groote frequentie bij hen aangetroffen, zoodat deze groepen nog het best met de verpleegden in een eigenlijke psychopatheninrichting te vergelijken zijn. Op Livö worden 95 mannen verpleegd, die in eenige gebouwen zijn gehuisvest in vertrekken van 2—8 bedden. De bewaking is niet zeer intensief, wat ook niet behoeft, daar de neiging tot baldadigheid niet groot is en de gelegenheid tot ontsnapping niet bestaat. Er wordt onder leiding van een aantal verplegers, die zelf mede werken, landarbeid, veeteelt, arbeid in weef- en naaikamer verricht. De geest onder de verpleegden is opgewekt, bij het maandelijksch bezoek van Prof. *Keller* heeft hij evenwel telkens talrijke aanvragen om ontslag van het eiland en overplaatsing naar Brejninge, dat door de verpleegden als het beloofde land wordt beschouwd, af te wijzen. De leiding is hier uit den aard van de zaak niet aan een medicus toevertrouwd. Voor spoedgevallen wordt een dokter uit het naburige stadje Lögstör gehaald; de maandelijksche bezoeken van den directeur moeten overigens den goeden gang van zaken verzekeren.

Precies dezelfde verhoudingen worden op het kleinere Sprogö, waar plaats is voor 38 vrouwen en meisjes, aangetroffen. Ook hier is de arbeid verplicht en er wordt dan ook geregeld op het land en in de naai- en weefkamers gewerkt.

Over de voor- en nadeelen van deze behandelingswijze, die geheel door de zeer bijzondere persoonlijkheid van den algemeenen leider Prof. *Keller* wordt gedragen, valt weinig te zeggen. Zeer aantrekkelijk is de opgewekte geest, die overal in de inrichtingen valt op te merken en de groote mate van vrijheid, die — indien even mogelijk — aan de verpleegden wordt toegestaan, maar of hetzelfde met intellectueel volwaardige psychopathen zou zijn te bereiken, is stellig twijfelachtig. De ervaringen, die te Brejninge en op Livö met enkele zoodanige psychopathen zijn opgedaan, wijzen zeker niet in die richting. Allerlei moeilijkheden waren het gevolg: brandstichting in schuren, diefstallen en stakingen onder de verpleegden kwamen onder hun invloed voor, doordat zij de gemakkelijk te suggereeren zwakzinnigen daartoe overhaalden of door bedreigingen presten.

De algemeene conclusies, die zich uit de beschouwing der behandelingswijze van psychopathen in Denemarken laten trekken, zijn de volgende:

1. Gewenscht is de plaatsing van een zoo klein aantal verpleegden als mogelijk is, in één slaapvertrek; liefst moet aan elken verpleegde een afzonderlijk kamertje worden toegewezen. De beveiligingsmaatregelen behoeven dan veel minder rigoureuus te zijn en er bestaat meer gelegenheid, om aan de individueele eigenaardigheden en behoeften der patiënten — b.v. tot versiering en verfraaiing van het eigen gebied, lectuur etc. — tegemoet te komen.

2. Evenzeer gewenscht is de verplichting tot geregelde arbeid onder de leiding van in dien arbeid goed geschoold personeel. De funeste gevolgen van ledigheid worden daardoor vermeden en slechts op deze wijze bestaat de kans, dat eenige belangstelling voor de te verrichten taak in de psychopathen wordt opgewekt.

3. Zeer belangrijk is verder, dat het onderzoek en de dagelijkse behandeling aan een medicus-psychiater, de verpleging aan geschoolde krankzinnigenverplegers wordt toevertrouwd. Daardoor zullen waarborgen worden verkregen, dat de verpleegden niet als misdadigers, maar als patiënten worden behandeld en dat een therapie, zoo doeltreffend als mogelijk is, wordt ingesteld.

4. Wanneer aan deze principes nog wordt toegevoegd de groote wenschelijkheid van de gelegenheid tot karakterologisch en experimenteel-psychologisch onderzoek, dan zullen den psychiater al'e gegevens omtrent de verschillende zijden der persoonlijkheid zijner patiënten: temperament, intellect en karakter, ten deel kunnen vallen, die voor het stellen van een juiste diagnose en prognose en het bepalen van de meest gewenschte therapie van nut kunnen zijn.¹⁾

¹⁾ Sinds de opening van het Rijksasyl voor Psychopathen te Leiden op 1 November 1928 is in ons land een inrichting tot stand gekomen, die althans aan de drie laatste desiderata voldoet. (Noot bij de correctie.)